

סקירת מלחמות ישראל – רמת הגולן

הגולן נכבש ע"י ישראל בראשונה ב- 1967 במלחמת ששת הימים ומתוך כך לא נערכו בו קרבות בשנים הקודמות לשנה זו. אמנם ב- 1948 הותקפה מדינת ישראל ע"י "צבא ההצלה" הלבנוני וע"י צבא סורי וצבא עירק בצפון, לא עלתה על הפרק האפשרות שהגולן יכלל בשטח המדינה, לא עלתה אפשרות זו אף בהסכמי החלוקה. אך מתוך כך ניתן לחזק את הגישה כי כל עוד יושבים הסורים ברמת הגולן קיים איום מתמיד על שלום יישובי הצפון ועל המדינה כולה.

1967 – מלחמת ששת הימים

שר הביטחון – משה דיין.
רמטכ"ל – יצחק רבין.
אלוף פיקוד צפון – דדו.

כללי: המלחמה פרצה ביוזמת מדינת ישראל (המלחמה היחידה) לאחר שהמצרים בדרום סגרו את מיצרי טיראן. מעשה כזה מוגדר וידוע כ"קזוס בלי" – עילה למלחמה, וצה"ל יצא כנגד מצרים ובעלת בריתה סוריה על מנת להסיר את האיומים על מדינת ישראל.

9.6.67 – צה"ל תוקף ופורץ לרמת הגולן הסורית במטרה להסיר את איום ההפגזות ממרום גולן. הכוחות פורצים לכיוון קוניטרה. ברדיו דמשק משדרים הודעה כי קוניטרה נכבשה עוד בטרם צה"ל פרץ לעיר על מנת ליצור תמונה שלילית על צה"ל אל מול העולם, אך ההודעה יוצרת בהלה רבה בקרב התושבים והם נמלטים מן העיר אל תוך סוריה. גדוד ברק של חטיבת גולני כובש את תל פאחר והמג"ד נהרג בקרבות.
10.6.67 – התמוטטות המערך הסורי. צה"ל שולט בכל קו הרמה, כולל קוניטרה ונקבע מושג חדש – "קו סגולי" - קו '67.
הקו הסגולי נקבע על קו התלים וכלל המטרות האזרחיות (היישובים) התרחקו מן הגבול.

1973 – מלחמת יום הכיפורים

הדרג המדיני: ראש הממשלה – גולדה מאיר.
שר הביטחון – משה דיין.
הדרג הצבאי – רמטכ"ל – דדו.
ראש אמ"ן (אגף מודיעין) – אלי זעירא.

- כללי: במלחמת ששת הימים הפגינה מדינת ישראל עוצמה רבה ובתום המלחמה הורחבו שטחי המדינה בשליש מהשטח שהיה בשליטה יהודית לפני המלחמה (רמת הגולן, השטחים, סיני). ההידרדרות למלחמה – הסימנים המקדימים – הגורמים למלחמה:
1. האווירה הכללית בארץ היתה אופוריה ותחושת גדלות – "אין עלינו", המשק שגשג, רמת הגולן יושבה, וכל הכבוד לצה"ל. מצד מדינות ערב המצב היה הפוך לחלוטין. סאדאת, שליט מצרים שהיה הדמות החזקה ביותר בעולם הערבי ובמזרח התיכון ספג מפלה מביכה והיה נחוש בדעתו להשיב את כבודו וכבוד האומה הערבית. בישיבת פסגה שהתקיימה לאחר ששת הימים הוכרזו "שלושת הלאוים" – **לא להכרה במדינת ישראל** (עד כדי כך קיצוניים **בתפיסת** קיום המדינה היהודית, **לא למשא ומתן עם ישראל ולא לשלום עם ישראל**).
 2. "הקונספציה" – מושג המתאר את **התפיסה** הישראלית הרווחת באותם ימים. תפיסה על פיה מצרים לא תכנס למלחמה עם ישראל ב-10 שנים הקרובות ובלעדי מצרים אף אחת ממדינות ערב השכנות לא תכנס למלחמה. הקונספציה נבנתה מתוך ניתוח העוצמה הצבאית המצרית שנפגעה משמעותית ב-67' (כלל חיל האוויר המצרי הושמד במבצע "מוקד" בעודו על הקרקע ביום הראשון למלחמה) ומתוך ניתוח המוראל הירוד בעקבות התבוסה במלחמה.
 3. ההונאה הגדולה. נאצר אמנם הפסיד אך הוא ידוע בתור אסטרטג גאון. פעולותיו:
 - הונאה דיפלומטית – נאצר ישב לשיחות עם ישראל שזיהתה בכך התקדמות חיובית והסירה את חשדותיה.
 - הונאה צבאית – צבא מצרים ערך תרגילים רבים וגדולים לאורך קו הגבול עם ישראל ודיווח (כל צבא חייב לדווח על הזזת כוחות מסיבית למדינות שכנות). בסגנון "זאב זאב" בוצעו למעלה מ-40 תרגילים גדולים בהם קודמו כוחות שריון וארטילריה לגבול, במקום "תחיריר 43", שאמור היה להיות תרגיל שגרתי נוסף, פרצה המלחמה.
 - הונאה פנימית – על מנת לשמור את הסוד בדבר המלחמה מנע נאצר את האינפורמציה אפילו בצבאו שלו. הדרגים בפיקודיים הגבוהים נחשפו לסוד כ-24 שעות לפני הפריצה, הקצינים כמספר שעות לפני, והחיילים הפשוטים נחשפו למזימה רק דקות ספורות לפני פקודת ההסתערות.סוריה, מבחינתה, תכננה לכבוש את רמת הגולן תוך 18 שעות.
- 6.10.73 – בשעה 14:00 מתחילה ההפגזה הסורית במטוסי קרב ובארטילריה על רמת הגולן, בחסות ההפגזה פורצים כוחות חי"ר ושריון.

- הגזרה הצפונית – חרמון בצפון ועד איזור הר פרס בדרום הגזרה. בגזרה ישבה חטיבה 7 (שריון) ולרשותה 137 טנקים. בגזרה זו התחולל קרב "עמק הבכא" של גדוד 77 – "עוז", בפיקוד קהלני. חרף הקרבות הרבים, הצליחה החטיבה להחזיק את הקו בכבוד עד להופעת כוחות המילואים (הכוחות הסדירים אמורים להלחם 48 שעות עד להגעת כוחות המילואים). מוצב החרמון נכבש, בקרבות בו נהרגו 13 לוחמי גולני שישבו במוצב, וחיילים רבים נשבו בידי הסורים וביניהם אותו קצין מודיעין בעל הזיכרון הפנומנלי שגילה לסורים הרבה מאד סודות תחת עינויים (ניתן לפתח דיון על – האם חייל ואפילו קצין צריך להיחשף לכל כך הרבה נתונים ולשבת בבסיס סמוך כל כך לגבול... איך צריך לנהוג באותו קצין לאחר חזרתו מן השבי...). מוצב החרמון נכבש שוב ע"י חטיבת גולני בקרבות עזים רק בנסיון השלישי ב-22.10.73.
- הגזרה הדרומית – מרכז ודרום הרמה. בגזרה ישבה חטיבה 188 (שריון גם) ולרשותה 40 טנקים. החטיבה נקלעה לקרבות קרבים ומרים וספגה אבידות רבות בנפש ובציוד. כ-90% ממפקדי וקציני החטיבה נהרגו, טנקים רבים נפגעו ויצאו מכלל שימוש והלחימה העיקשת לא הצליחה לסייע לעצירת המתקפה הסורית הקשה. הסורים כבשו את חושניה, רמת מגשימים והגיעו עד 8 ק"מ מהכנרת!!! (זה הזמן לעצור ולדבר על התנפצות תחושת ה"צה"ל כל יכול" באותם ימים). הסורים בכל זאת נעצרו הודות לקצין במילואים ושמו צביקה – כוח צביקה ועם הגעת כוחות לתגבור – אוגדת לנר ואוגדת משה פלד. הסורים נבלמו ונהדפו על צירי אל על, גמלא ויהודיה.

10.10.73 – המהפך. הפריצה לסוריה. צה"ל תוקף באמצעות מטוסי חיל אוויר, ארטילריה (טילים) ושריון מאוגדת רפול, והאוגדה נכנסת 10 ק"מ לשטח סוריה. סה"כ 500 קמ"ר.
22.10.73 – הסורים מסכימים להפסקת אש. המלחמה מסתיימת.

1982 – מלחמת של"ג, שלום הגליל, מלחמת לבנון

ראש הממשלה: מנחם בגין.
שר הביטחון: אריאל שרון.

כללי: הרקע למלחמה (או למבצע) מתפרש לאורך שנים רבות. אירועים רבים עקובים מדם הובילו את הגזרה הצפונית להדרדרות שחייבה את מדינת ישראל "להגיב" ולהבהיר לסוריה ולבנון כי לא נשתוק אל מול אלימות. וכך גם "מבצע של"ג" שתוכנן לאורך 48 שעות, ממוקד כנגד מחבלים בתחום לבנון תוך המנעות מוחלטת ממגע עם הסורים, הפך להיות מלחמה של ממש ונמשך עד ליציאה המוחלטת של צה"ל מלבנון במאי 2000. ובכן, ההסבר על המלחמה ייעשה דרך שאילת שאלות...

- כיצד נוצר מצב ובו בדרום לבנון קיים ריכוז אדיר של מחבלים?
ספטמבר 1970 – "ספטמבר השחור". חוסיין מלך ירדן מפעיל את צבאו – הלגיון הירדני וטובח ומגרש את כלל אוכלוסיית המחבלים שישבה בתחום ירדן לשטח מדינת לבנון. האיזור בדרום לבנון כונה פתאחלנד. למה בעצם הכל התחיל?
- במערב ירדן (לאורך הגבול עם ישראל) ישבו פלסטינאים רבים, חלקם גורשו מישראל ב-48', חלקם עזבו מרצונם. אוכלוסייה זו שישבה בירדן חשה מרמור רב וזעם אדיר כלפי מדינת ישראל.
- בשנים 1968-1970 התחוללה בארץ מלחמה שונה, מלחמת ההתשה, מלחמה לאורך הגבולות ועורף מנותק. כעס רב הופך ע"י חיילי צה"ל שנלחמו בחירוף נפש בעוד בת"א "חוגגים" האזרחים. המלחמה אופיינה ב"פאדאיונים" (מסתננים) בעיקר בגבולות מצרים וירדן, מחבלים שהסתננו לתחומי הארץ ופגעו בחיילים וביישובים הממוקמים לאורך הגבולות. חוסיין, מלך ירדן, שלא חפץ בסכסוך אלים עם מדינת ישראל, חשש מאד שהמחבלים היוצאים לפיגועים מתחום ממלכתו יובילו את צה"ל לתגובה חריפה ואלימה (זה המקום להזכיר שחוסיין נמנע מלהשתתף ב-73' ואף הזהיר את גולדה לקראת המלחמה).
- ערפאת מנהיג האוכלוסייה הפלסטינאית שישבה בירדן "איימה" על שלטונו של המלך ורצתה לבצע מהפכה. חוסיין ביצע את האקט הזה – טבח וגירוש משני טעמים מרכזיים – הגנה על כתרו ושמירת השקט עם ישראל.
- מדוע נכנסה ישראל ללבנון? מה היו האינטרסים שלה?
1974 – הפיגוע במעלות. טבח במעלות, 21 ילדים נרצחו בפעולת מחבלים. המחבלים חדרו לבית ורצחו את המשפחה ומשם המשיכו לבי"ס תיכון, לקחו 95 בני ערובה. צה"ל חדר לבניין בפעולה צבאית.
1975 – כפר יובל. מחבלים חדרו למושב והשתלטו על בית מגורים. בפריצת כוח צה"ל לביצ נהרג אבי המשפחה יוצא סיירת גולני שהתעקש להשתתף בפעולה.
1978 – מבצע ליטני. כוח של צה"ל נכנס לתחומי לבנון (עד נהר הליטני) במטרה לחסל את תשתית המחבלים בדרום לבנון.
1982 – נסיון התנקשות בשגריר ישראל באנגליה, שלמה ארגוב.
- חיל האוויר מפציץ קיני מחבלים בבירות ← 500 קטיושות נורות על 29 יישובים ← יציאה למבצע. כוחות שריון גדולים חדרו לדרום לבנון והתפרסו עד הגבול הסורי במזרח. המדינה כולה נכנסה למצב של מלחמה – כוחות מילואים גויסו.
- המלחמה הסתיימה רשמית ב-1985 עם יציאתו החלקית של צה"ל מלבנון ויצירת "רצועת הביטחון". במלחמה נהרגו 340 חיילים.
1000 מחבלים נהרגו.
6000 מחבלים נעצרו.